

INSTITUTIONEN FÖR SPRÅK OCH
LITTERATURER

DEN TREDJE KULTUREN

En postkolonial översättningsvetenskaplig studie
av måltextens hybriditet.

Rasbegreppet i Chimamanda Ngozi Adichies *Americanah*.

Nika Abiri

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	ÖP2203
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Vt 2019
Handledare:	Anna-Lena Fredriksson
Examinator:	Tetz Rooke

Sammandrag

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	ÖP2203
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Vt 2019
Handledare:	Anna-Lena Fredriksson
Examinator:	Tetz Rooke
Nyckelord:	Hybridisering, det Tredje rummet, översättning, rasbegreppet, postkolonial översättningsvetenskap, översättningsstrategier

Denna studie undersöker måltextens position som hybridiserad text. Studien syftar att pröva hypotesen att måltexten är en hybrid text som varken speglar mål- eller källspråskulturen, utan som istället ger upphov till någonting nytt som uppstår i samband med översättningsprocessen. Denna hypotes är en tolkning av Homi Bhabhas hybridiseringsteori applicerad på översättning. För att lokalisera hybrida egenskaper i texten undersöks rasbegreppet i egenskap av ett s.k. betydelseglapp – innebördsskillnaden hos ett ord som har olika underliggande värdering och betydelse i målspråket och källspråket. Detta görs genom att jämföra den svenska översättningen av rasbegreppet i Chimamanda Ngozi Adichies *Americanah* mot den amerikanska originaltexten. Textanalysen utförs med en analysmodell baserad på en uppsättning av Andrew Chestermans översättningsstrategier. Studien visar att hypotesen går att verifiera, då översättningsstrategierna synliggör en förhandlingsprocess som kan tolkas som en representation av hybridiseringsprocessen. Denna process ger upphov till ett nytt textuellt och kulturellt ramverk som måltexten förhåller sig till – en Tredje kultur.

Förord

Läsare av denna uppsats kan reagera på användningen av ordet ras, då både ordet och diskurser som förknippas med det är väldigt laddade i Sverige. Detta ord är dock centralt för denna uppsats, och jag vill vara tydlig med att användningen av detta ord varken knyter an till rasistiska eller biologistiska diskurser som ser ras som en essentialistisk kategori, utan hänvisar istället till Tobias Hübinettes, Helene Hörnfeldts, Fataneh Farahanis och René León Rosales definition i *Om ras och vithet i det samtida Sverige*:

Med ras menar vi [...] ett sätt att dela in människor på utifrån visuella och fysiska markörer som går tillbaka till kolonialismens och det ”vetenskapliga” rastänkandets tid, och som kopplar vissa kroppar till vissa regioner och kontinenter, och ibland också förser dem med vissa egenskaper och läggningar. (Hübinette m.fl. 2012:15)

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Teoretiskt ramverk	3
2.1. Översättning och kultur	3
2.2. Kulturproduktion, hybridisering och det Tredje rummet	4
2.3. Hybriditet inom översättningsvetenskapen: en forskningsöversikt.....	5
2.4. Om rasbegreppet i USA och Sverige.....	8
3. Analytiskt ramverk.....	13
3.1. Översättningsstrategier	13
3.1.1. Kulturell filtrering	13
3.1.2. Informationskifte	13
3.1.3. Bokstavlig översättning.....	14
4. Metod och material	15
4.1. Material.....	15
4.2. Metod.....	15
4.2.1. Insamling.....	15
4.2.2. Analysmodell	16
4.3. Postkolonial forskningsetik	18
5. Resultat: rasbegreppet.....	19
5.1. Bokstavlig översättning	19
5.2. Tillägg.....	23
5.3. Anpassning	26
5.4. Utelämning	28
5.5. Resultatsammanfattning	29
6. Resultat: måltexten som hybrid text	31
7. Slutsatser.....	33
Referenslista	35

1. Inledning

Översättning kan beskrivas som ett möte mellan kulturer, inom vilket språk, normer och perspektiv möts, krockar, omförhandlas och transformeras. Då kultur och språk är tätt sammanvävda och på många sätt ömsesidigt beroende av varandra innebär översättning från ett källspråk till ett målspråk att översättaren måste beskriva ett språk med ett annat språk – en kultur med en annan kultur.

Den postkoloniala teoretikern och kulturvetaren Homi Bhabha (1994:225ff) använder det metaforiska begreppet *kulturell översättning* för att beskriva den process som definierar och särskiljer kulturer. Med detta menar Bhabha att kulturer upplevs och fixeras genom ikoner, symboler, myter och metaforer, men att faktisk mening och innebörd skapas i mellanrummet mellan det bekanta och det främmande – i glappet mellan ”vi” och ”dom”. Således menar Bhabha att kulturer aldrig kan definieras utifrån sig själva, utan alltid förhåller sig till andra kulturer och sin egen annanhet i relation till dem. Begreppet är baserat på idén att översättning i grund och botten är en omöjlig handling – att alltid blir en fråga om översättarens tolkning och att originalet i översättningsprocessen förlorar vissa egenskaper och tillskrivs andra nya. Utifrån denna idé utvecklade Bhabha (Eriksson m.fl. 1999:285f, 289f) begreppet *hybridisering*, som beskriver den ständigt pågående process inom vilken kulturer möts och ger upphov till någonting subversivt och nytt. Hybridisering betyder inte att mötet mellan två kulturer ger upphov till en kombination av de båda, utan snarare att det som uppstår i mötet är nytt och har nya förutsättningar och utgångspunkter.

I denna studie undersöks produkten av mötet mellan källspråk och målspråk, och liknar översättningsprocessen vid det som Bhabha kallar för hybridiseringsprocessen. Då Bhabha menar att mening och innebörd skapas i mellanrummen kan en översättningsvetenskaplig undersökning av hybridisering göras genom att undersöka ett textuellt glapp – detta kallar jag för ett betydelseglapp. I denna studie syftar begreppet specifikt på innebördsskillnaden mellan ett ord som på käll- och målspråk har olika underliggande värdering och mening – ett ord som är semantiskt komplext och laddat eftersom det betecknar ett komplext och laddat fenomen.

Ett sådant semantiskt komplext och laddat ord är ”ras”. Hübinette m.fl. (2012:28f) menar att brukare av det svenska språket har en komplex relation till rasbegreppet. Det är ett ord som används inom biologiska och rasistiska diskurser samt progressiva och postkoloniala

diskurser, men inte så mycket däremellan. Det är ett begrepp som har givit upphov till flera samhällsdebatter i Sverige och som slutligen avskaffades ur svensk lagstiftning. Detta förhållningssätt skiljer sig mycket från USA:s relation till ordet, där det är mindre laddat men desto mer närvarande.

I Chimamanda Ngozi Adichies roman *Americanah* diskuteras ras extensivt eftersom huvudkaraktären Ifemelu driver en blogg om sina upplevelser som svart kvinna i USA. Eftersom ras explicit lyfts på både samhälls- och individnivå är *Americanah* ett verk som passar mycket väl som fokus för en undersökning om hur hybriditet kan uppstå i översättning av det semantiskt komplexa rasbegreppet.

Denna studie är hypotetisk-deduktiv då den utgår från följande hypotes: Måltexter är hybridiserade texter (detta bör förstås genom Bhabhas hybriditetsteori) som varken speglar målspråskulturen eller källspråskulturen, utan som ger upphov till någonting nytt som uppstår i samband med översättningsprocessen.

Syftet med undersökningen är att testa ovanstående hypotes på rasbegreppet i Chimamanda Ngozi Adichies *Americanah*. Tanken är att detta ska kunna bidra till en breddad analys av kulturers komplexitet inom översättningsvetenskapen, samt visa på vikten av postkolonial teori för översättningsvetenskapen som disciplin.

För att kunna testa hypotesen har följande frågeställningar utarbetats:

- Hur översätts rasbegreppet i *Americanah*?
- Illustrerar översättningen av rasbegreppet ett förhållningssätt till ras som varken speglar käll- eller målspråskulturen i måltexten?
- Har måltexten hybridiserats, och i så fall hur?

Denna uppsats inleds med detta avsnitt som presenterar uppsatsens syfte, hypotes och frågeställningar. Nästkommande avsnitt, teoretiskt ramverk, presenterar tidigare forskning och sätter uppsatsens tema i ett teoretiskt sammanhang. Det analytiska ramverket presenterar istället den forskning som ligger till grund för metoden som sedan appliceras på materialet. I nästkommande avsnitt presenteras metod och material. Därefter följer det avsnitt som redogör för resultatet av textanalysen. Avsnittet som följer diskuterar resultaten och kontextualiserar dessa utifrån det teoretiska ramverket. I sista avsnittet redogörs för studiens slutsatser.

2. Teoretiskt ramverk

I detta avsnitt presenteras den teori som denna studie baseras på. Inledningsvis ges en kortfattad översikt av synen på kultur och översättning inom översättningsvetenskapen. Därefter följer en redogörelse för Bhabhas teori om hybridisering och *Third space*, det så kallade Tredje rummet. Avslutningsvis presenteras tidigare forskning om hybrida texter inom översättningsvetenskapen.

2.1. Översättning och kultur

Översättningsvetenskapens syn på kultur har genomgått flera skeden av förändring, och ett av de mest tydliga skiftena är det som inom disciplinen kom att kallas för *the cultural turn* (Snell-Hornby 2006:47). I detta avsnitt ges en kortfattad översikt över det kulturella paradigmskiftets vikt för översättningsvetenskapen samt den syn på kultur och översättning som blev rådande i samband med detta skifte. Det råder skilda åsikter om när detta skifte skedde och vilken publikation som låg till grund för den – enligt Susan Bassnett (2014:30) var Bassnetts och Lefeveres antologi *Translation, History and Culture* (1990) startskottet, medan Mary Snell-Hornby (2006:48) menar att det skedde i samband med essäsamlingen *The Manipulation of Literature* (1985). Det kulturella paradigmskiftet inom översättningsvetenskapen ledde till ett ökat intresse för hur kultur och översättning samverkar och vad det finns för problematiska mekanismer bakom denna samverkan (Bassnett 2014:30–32). Intresset ökade även för de normer och begränsningar som styr översättningsmottagande och produktion (Snell-Hornby 2006:49).

Edwin Gentzler (Bassnett & Lefevere 1998: xx, xxi) påpekar att teoretiker som använder översättning som en kulturteoretisk metafor – exempelvis Bhabha och Edward Said – ofta har en naiv bild av översättning jämfört med de komplexa och detaljerade analyser som faktiskt utförs inom översättningsvetenskapen. Vidare menar Gentzler att både kulturvetenskapen och översättningsvetenskapen hade gagnats av att fördjupa sig i den andra disciplinens metoder. Denna åsikt delar Gentzler med Sherry Simon (1997:464ff), som menar att ett problem inom översättningsvetenskapen är att man ofta och gärna talar om kultur utan en fördjupande diskussion eller definition om vad det är, som om det vore uppenbart och oproblematiskt. Simon kritiserar även den gängse idén om att källtexter bär på och befinner sig inom en viss kultur, eftersom detta förutsätter att det finns en enhetlig kultur som bär på ord och mening. Men enligt

Simon finns inte mening inom kulturen, utan i den ständiga performativa förhandlingsprocess som skapar den (jfr. Bhabhas hybridiseringsprocess i avsnitt 2.2.). Simon menar att översättningsvetenskapen och kulturvetenskapen bör föras närmare varandra i syfte att kompensera för varandras svagheter.

2.2. Kulturproduktion, hybridisering och det Tredje rummet

Hybridiseringsbegreppet härstammar från biologins benämning på en korsning mellan olika arter. Inom den postkoloniala traditionen anspelar begreppet på denna korsning, och har tidigare använts av bland andra Said och Mikhail Bakhtin. Jag kommer i denna studie att använda Bhabhas definition av hybridisering, som har givit upphov till och används i en mängd forskning om kultur inom olika discipliner. För att förstå Bhabhas definition av hybridisering är det av vikt att även känna till Bhabhas syn på kultur. Av detta skäl sammanfattas Bhabhas teori om kulturproduktion och hybridiseringsprocessen nedan.

Istället för att se kulturer som enheter kopplade till ursprung och geografisk plats menar Bhabha (Erikson m.fl. 1999: 285–287) att kultur bör betraktas som en flytande identifikationsprocess som är under konstant förhandling och som etableras diskursivt i så kallade *acts of enunciation*, kulturetablerade artikulationer. Enligt Bhabha görs särskilda praktiker och tillhörigheter till kulturella genom att de artikuleras som just kulturella. Detta sker ofta i kontrast till andra former av kulturella praktiker eller identiteter, vilket framhäver idén om att kulturer är olika. Bhabha menar alltså att det vi kallar ”olika kulturer” inte härstammar från olika essenser kopplade till geografisk plats. Enligt detta synsätt har en given kultur varken en ursprunglig originalkultur eller ett tillstånd av ”kompletthet” att kunna återgå till och använda som referenspunkt. Enligt Bhabha produceras istället *idén* om olika kulturer (och därmed även ”kulturerna” i sig) i mötet mellan olika grupper, individer och institutioner i det som Bhabha kallar *the Third Space*, det Tredje rummet.

Det är i detta Tredje rum som hybridiseringsprocessen sker, och Bhabha (1994:36–39) definierar detta rum som *a space in-between*, ett mellanrum, där polariseringar utmanas och maktrelationer förhandlas. Detta Tredje rum är ett konceptuellt utrymme i vilket de kulturella mellanrummen lyfts fram, oförenliga kulturer överlappar och nya former av kultur skapas. Enligt Bhabha (Eriksson m.fl. 1999: 285–287) befinner sig alltså alla kulturer i en hybridiseringsprocess, och de är vid given tidpunkt alltid redan hybrider eftersom de inom sin

produktionsprocess alltid har interagerat med olika och andra processer och maktrelationer. Utifrån detta perspektiv befinner sig exempelvis alla språk i en konstant hybridiseringsprocess till följd av bland annat låneord, migration etc.

Bhabha ser alltså hybriden som en representation av det Tredje rummet, inom vilket nya diskursiva positioner utvecklas. Bhabha påpekar även att hybridiseringsbegreppets värde ligger i att det – liksom en översättning – bevarar spåren av de känslor, praktiker, diskurser och innebörder som hybriden genomsyrats av. Hybridiseringsbegreppet beskriver (Eriksson m.fl. 1999:285f, 289f) därmed inte hur mötet mellan två kulturer skapar en korsning, utan hur den ständigt pågående processen inom vilken kulturer möts ger upphov till någonting subversivt och nytt som har nya förutsättningar och utgångspunkter.

2.3. Hybriditet inom översättningsvetenskapen: en forskningsöversikt

Detta avsnitt presenterar tidigare översättningsvetenskaplig forskning om texters hybriditet. Majoriteten av den forskning som publicerats om hybriditet diskuterar fenomenet som ett teoretiskt koncept, och redogör inte för empiriska metoder som definierar och undersöker hybrida egenskaper i översatt text. Trots att en del av forskningen nedan lyfter exempel på hybrida egenskaper (exempelvis specifika kulturella eller historiska referenser) tycks det saknas verktyg för att systematiskt undersöka hybriditet. Denna studie gör en ansats att explicit illustrera kulturellt hybrida egenskaper och ge konkreta exempel på egenskaper som visar att måltextern har hybridiserats och hur. Detta görs genom en textanalys av rasbegreppet. Intresseområdet för denna analys är att visa hur begreppet i måltextern speglar källtextkulturens norminställning till ras så väl som målspråskulturens.

Christina Schäffner och Beverly Adab lyfter frågan om hybriditet under en paneldiskussion ägnad åt detta tema under EST¹ Congress i Prag 1995. I samband med detta publiceras ett diskussionspapper i vilket Schäffner och Adab (1997:335, 337) påpekar att det är av vikt att undersöka hybrida texter för att avgöra huruvida det är viktigt att lyfta hybriditetsbegreppet inom översättningsvetenskapens teori och praktik, och uppmanar till framtida studier om texters hybriditet. I diskussionspapprets hypotes definierar Schäffner och Adab preliminärt hybrida texter som följande:

¹ European Society for Translation Studies

A hybrid text is a text that results from a translation process. It shows features that somehow seem 'out of place'/'strange'/'unusual' for the receiving culture, i.e. the target culture. These features, however, are not the result of a lack of translational competence or examples of 'translationese', but they are evidence of conscious and deliberate decisions by the translator. Although the text is not yet fully established in the target culture (because it does not conform to established norms and conventions), a hybrid text is accepted in its target culture because it fulfils its intended purpose in the communicative situation (at least for a certain time).

(Schäffner & Adab 1997:325).

I sitt svar på diskussionspappret anför den danska lingvisten Anna Trosborg (Schäffner & Adab 1997: 329f) att de översättningsstrategier översättare väljer för att hantera kulturrelaterade normer avgör en texts status som hybrid. Vidare menar hon att en översättning antingen kan vara källspråksnära, målspråksnära eller en hybrid – i vilket fall översättningen är en produkt av två eller fler kulturer. Enligt Trosborg produceras den hybrida texten genom interkulturell förhandling mellan olika språk och kulturer, och kan innehålla egenskaper som kan upplevas som oförenliga med målspråkskulturen.

Schäffner och Adabs diskussionspapper gav upphov till ett tiotal artiklar som behandlade ämnet hybriditet och som publicerades i ett samlat nummer i journalen *Across languages and cultures*² (bland annat de som hänvisas till nedan av Albrecht Neubert, Anthony Pym, Simon och Snell-Hornby). Trots detta tog intresset för hybriditet inte fart inom översättningsvetenskapen som disciplin. Nedan presenteras ett antal olika perspektiv på textuell hybridisering som lyfts fram i dessa artiklar.

I *Translation and the Postcolonial Experience* diskuterar Samia Mehrez (1992:121ff) kolonialismens lingvistiska övergrepp på koloniserade subjekt och den problematik som uppstår när postkoloniala författare tvingas skriva på det språk de påtvingades av ex-kolonisatören. Mehrez menar att texter som producerats under dessa omständigheter är hybrider på grund av att de är internt strukturerade i kulturella och lingvistiska lager som ger upphov till ett nytt språk. Enligt Mehrez kan texter som skrivits av postkoloniala och tvåspråkiga författare skapa ett språk mittemellan (*in-between*), och även inta en mittemellan-position. Denna position

² I detta avsnitt skrivs titlarna på artiklarna ut då dessa indikerar författarnas inställning till hybriditet samt vad de uppfattat som mest centralt för att diskutera fenomenet.

låter texterna föra samman dominanta och Andra kulturer, och omstörtar därigenom rådande hierarkiska system, symboliska världar och signifikanssystem och skapar tillsammans ett ömsesidigt beroende och ömsesidigt meningsskapande.

I *Cultural and textual hybridity* knyter Simon (2001:217f, 225f) an till Mehrez syn på hybriditet, och definierar den hybrida texten som en medvetet ”ofärdig” översättningsprocess som belyser och anspelar på flera kulturella signifikanssystem. Detta menar Simon resulterar i en manifestation av postkoloniala författares position emellan kulturer. I *Hybridity and translation* (2011) menar Simon att det förvisso är möjligt att se alla översättningar som hybrider, men menar att begreppet bör reserveras för en viss typ av översättningar – de som anspelar på två separata signifikanssystem och som skapar dissonans med exempelvis avvikande ordval eller okonventionell syntax.

Denna syn på hybriditet delar Simon och Mehrez med Snell-Hornby (2001:208ff) som i *The space 'in between': what is a hybrid text?* definierar den hybrida texten som en text skriven av en ex-koloniserad författare på kolonistatörens språk, och som därigenom skapar ett språk i mellanrummen. Denna syn på hybriditet är liksom Simons rotad i ett postkolonialt perspektiv, och skiljer sig från Schäffner och Adabs syn på hybriditet, men Snell-Hornby menar att det finns många likheter mellan de båda perspektiven på hybrida texter – exempelvis de för målkulturen ”underliga” eller ”avvikande” egenskaperna.

Schäffner och Adabs diskussionspapper fick i *Some implications of regarding translations as hybrid texts* viss kritik av Neubert (2001:181ff), som menar att hybriditet är en egenskap som rimligtvis alla översättningar har, eftersom måltexten avslöjar drag från källtexten som är producerad med en annan kulturell kod. Däremot är han tveksam till att kalla alla översättningar för hybrider, och förespråkar istället en syn på att översättningar ”uppvisar hybrida egenskaper”. Neubert förklarar att ett skäl till att hybrida texter skapas kan vara att översättare medvetet håller sig ”nära källtexten” för att belysa kulturella skillnader. Detta argument är i linje med Simons syn på den ”ofärdiga” översättningsprocessen med dubbelt signifikanssystem.

I *Against Praise of Hybridity* definierar Pym (2001:195ff, 205) hybriditet som textproduktion som sker inom kulturella överlapp. Pym kritiserar dock hybridiseringsbegreppet och idén om att alla översättningar är hybridiserade med argumentet att det spär på idén om att ”översättningar” är en homogen grupp texter – som om alla texter oavsett kommunikativ

funktion kan likställas. Istället menar Pym att översättare snarare har en ”avhybridiserande” effekt eftersom de skapar illusioner om icke-hybrida texter.

I *The 'Third Space' in Postcolonial Representation* menar Michaela Wolf (2000:141f) att översättning kan tolkas som den plats där kulturer överlappar och hybriditet uppstår. Enligt Wolf är metaforen om översättning som brobygge mellan kulturer inte längre hållbar. Översättning handlar snarare om att producera mening som skapas genom mötet mellan redan hybridiserade kulturer. Wolfs användning av hybridiseringsbegreppet är, liksom denna studie, sprungen ur Bhabhas teori om hybriditet och det Tredje rummet.

Vidden av de olika definitionerna ovan visar dels att hybriditet är ett fenomen som översättningsvetenskapen varken har uttömt eller nått konsensus om, dels att begreppet har möjlighet att bredda synen på kultur inom översättningsvetenskapen. Jag argumenterar för att definitionerna som anges ovan visar på att det råder en tudelad bild av vad hybridisering i grund och botten är. Merparten av forskningen ovan, exempelvis Mehrez, Simon och Snell-Hornby, diskuterar en form av hybriditet jag föreslår att man kallar för lingvistisk hybriditet – en form av hybriditet som uppstår genom rent lingvistiska drag i översättningen (jfr. Simons ”översättningseffekter” och Mehrez ”språk i mellanrummen”) som medvetet anspelar på flera språk, signifikanssystem, syntaktiska och semantiska konstruktioner och kulturella tillhörigheter. Denna studie utförs inte i syfte att diskutera lingvistisk hybriditet, utan kulturell hybriditet inom måltexten. Detta innebär den interna kultur som uppstår i måltexten och som uppstår i mellanrummen och överlappen av käll- och målspråket.

Det är värt att notera att skillnaden mellan dessa olika former av hybriditet inte tas upp i den forskning som redogörs för ovan. Istället tycks hybriditet ses som någonting generellt och övergripande. En fördjupad diskussion om hybriditet inom översättningsvetenskapen kan leda till en ökad medvetenhet om kulturers komplexitet i samband med översättningsprocessen. Detta bör vara av intresse då översättning kan ses som parallellt med kultur.

2.4. Om rasbegreppet i USA och Sverige

Ett ord vars värdering så väl som bruk har skiftat drastiskt under det senaste århundradet är ”ras” (Hübinette m.fl. 2012:14). Den komplexa relation som talare av det svenska språket har till rasbegreppet speglar den komplexa relation Sverige som nation haft och fortfarande har till ras som fenomen. På ett århundrade har Sverige gått från att vara det första landet i världen som

inrättar ett rasforskningscentrum, Statens institut för rasbiologi (Hübinette m.fl. 2012:30f), till att ha avskaffat rasbegreppet helt ur lagstiftning och myndighetstexter. Fram till 2008 fanns ordet "ras" kvar i ett antal lagar t.ex. Brottsbalken och olika diskrimineringslagar. Den statliga utredningen som tillsattes 1999 för att genomföra en översyn av lagstiftningen av olaga diskriminering fick också i uppdrag att analysera "vilken utsträckning det är möjligt och lämpligt att utmönstra termen ur olika bestämmelser" eftersom det inte finns någon vetenskaplig grund för att dela in människor i skilda raser och ur biologisk synpunkt följaktligen inte heller grund för att använda ordet ras om människor" (Dir [1999:49]:1,49). 2008 togs slutligen "ras" bort som en diskrimineringsgrund, medan närstående begrepp som "etnisk tillhörighet: nationellt eller etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande" återfinns i den svenska diskrimineringslagen (Diskrimineringslag [2008:567]).

Hübinette m.fl. menar att utmönstringen av rasbegreppet kan ha negativa följder:

[...] om vi osynliggör raskategoriens betydelse och dess påverkan på både vita och icke-vita svenskars liv, så gör det oss oförmögna att förstå individers och grupperns upplevelser av inkludering och exkludering utifrån ras i en mängd olika sammanhang i samtidens Sverige.

(Hübinette m.fl. 2012:43).

FN:s kommitté för avskaffandet av rasdiskriminering har även kritiserat detta, och menar att det kan leda till problem vad gäller bedömning och behandling av anmälningar om rasdiskriminering, och i extension även försvåra möjligheten att få rättslig prövning:

The Committee welcomes that the protection against ethnic discrimination in the Constitution and the Anti-Discrimination Act extends to both Swedish citizens and others present in the country; however, it notes that the term "race" was deleted in the new Anti-Discrimination Act and the Instrument of Government, which may lead to difficulties with the qualification and processing of complaints of racial discrimination thus hindering the access to justice for victims (arts. 1, para. 1; 2, para. 1 (d); and 7).

(Committee on the Elimination of Racial Discrimination 2013:2)

Sverige har även fått kritik från Europarådets kommission mot rasism och intolerans (ECRI) som menar att det faktum att ordet tagits bort minskar medvetenheten om rasism i det svenska samhället:

[...] the removal of the term 'race' from a number of legal provisions concerning discrimination, although justified in theory, seems to go hand in hand with a waning of the awareness of racism as a phenomenon that exists in Swedish society. Yet Afrophobia, antisemitism, anti-Gypsyism and Islamophobia are all phenomena which still exist in Sweden, of which not only the discriminatory effects but also the substance must be combated.

(European Commission Against Racism and Intolerance 2012: 27f)

Definitionen av ordet "ras" i ordböcker illustrerar den ambivalens som Sverige har inför rasbegreppet. I definitionen av ras på Nationalencyklopedins digitaliserade uppslagsverk klargörs det att det är "meningslöst att tala om raser hos människan". I definitionen i SAOL (2015) nämns att "Ordet ras bör användas med försiktighet som beteckning på mänskliga grupper". Därtill ger definitionen ur Svensk ordbok (2009) en rad exempel med negativa konnotationer³:

¹ ras

människotyp som kännetecknas av yttre ärftliga drag såsom hudfärg, ansiktsform och kroppsbyggnad och som utgjort endera av ett (visst) antal typer i olika indelningar av människosläktet (varvid ofta dunkla politiska syften spelat in)
JFR folkslag

exempel: rasfördomar, rasförföljelse, rashets, rasmotsättningar, rasåtskillnad, myten om den vita rasens renhet, talet om den starkare rasens rätt, människor av alla raser och nationaliteter,

äv. om människotyp som främst är kulturellt bestämd <åld.>

exempel: den germanska rasen

[...]

Ordet "race" har däremot en helt annan laddning inom en nordamerikansk kontext. I USA fungerar åtskillnaden mellan ras och etnicitet på ett annat sätt, och ras används där som administrativ kategori i officiell folkbokföring och inom andra myndigheter (Hübinette m.fl. 2012:28). Exempelvis är U.S. Census Bureau ansvariga för att var tionde år samla in statistik

³ Här inkluderas definitioner som på något sätt beskriver ras i relation till människor. De definitioner som anspelar på exempelvis raskatter har inte inkluderats.

över USA:s befolkning, och sedan 1790 har denna statistik inkluderat data om ras och etnicitet. U.S. Census Bureau definierar ras som ”a person’s self-identification with one or more social groups”, och etnicitet som ”whether a person is of Hispanic origin or not” (U.S. Census Bureau 2017:1).

Liksom i Sverige (Omi 2001:243–245) har rasbegreppet ifrågasatts i USA, och amerikanska biologiforskare så väl som genetikforskare har sedan länge enats om att ras inte är ett vetenskapligt giltigt begrepp. Michael Omi identifierar ett stort glapp mellan den biologiska forskningens förnekande av rasbegreppet i USA och den vida acceptansen av begreppet som en organisatorisk princip av både individens identitet och det kollektiva medvetandet. Omi argumenterar dessutom för att det inte är tillräckligt att påpeka att ras är en social konstruktion för att beskriva rasbegreppets komplexitet. Generellt menar Omi att innebörden av rasbegreppet i USA alltid har varit och antagligen alltid kommer att vara flytande och kunna definieras på en mängd olika sätt.

Definitionen av ”race” i Oxford Dictionaries visar att det gängse förhållningssättet till rasbegreppet inom det engelska språket är mindre problematiskt än det svenska:

Race²

noun

1 Each of the major divisions of humankind, having distinct physical characteristics.

‘people of all races, colours, and creeds’

1.1 [mass noun] The fact or condition of belonging to a racial division or group; the qualities or characteristics associated with this. *‘Like gender, race and racial discourse played a key role in the health discourse.’*

1.2 A group of people sharing the same culture, history, language, etc.; an ethnic group.

‘we Scots were a bloodthirsty race then’

1.3 A group or set of people or things with a common feature or features.

‘the upper classes thought of themselves as a race apart’

1.4 *Biology* A population within a species that is distinct in some way, especially a subspecies.

‘people have killed so many tigers that two races are probably extinct’

Oxford dictionaries visar dock exempel på att rasbegreppet även inom engelskspråkig kontext börjar problematiseras, men bekräftar att det trots detta används i vardagliga sammanhang:

Usage

In recent years, the associations of race with the ideologies and theories that grew out of the work of 19th-century anthropologists and physiologists has led to the use of the word race itself becoming problematic. Although still used in general contexts, it is now often replaced by other words which are less emotionally charged, such as people(s) or community

3. Analytiskt ramverk

I detta avsnitt presenteras översättningsvetenskaplig teori om översättningsstrategier som ligger till grund för analysmodellen som sedan appliceras på materialet.

3.1. Översättningsstrategier

Andrew Chesterman menar att översättare använder sig av taktiker för att följa olika lingvistiska, kulturella normer (Chesterman 1997:113). Dessa s.k. översättningsstrategier är användbara konceptuella verktyg att använda under översättningsprocessen, och strategierna beskriver olika textuella manipulationsmetoder (Chesterman 1997:88f). Klassifikations-systemet är bland annat baserat på Vinay och Darbelnets, Catfords och Nidas strategi-taxonomier, och är uppdelat i tre huvudgrupper: syntaktiska strategier, semantiska strategier och pragmatiska strategier. Chesterman (1997:90f) förklarar att klassifikationssystemet är enkelt, flexibelt och fungerar som ett konceptuellt verktyg för att kunna diskutera och visa tendenser i översättningar. Han påpekar dock att strategierna kan överlappa – exempelvis innehåller de pragmatiska strategierna ofta semantiska eller syntaktiska också – och att fler underkategorier till strategierna kan formuleras. De strategier som är mest relevanta för detta arbete redogörs för nedan.

3.1.1. Kulturell filtrering

Strategin *kulturell filtrering* är en pragmatisk strategi som beskriver den process som översätter kulturspecifika begrepp i källspråket till likvärdiga kulturspecifika begrepp målspråket så att det följer målspråkets normer (Chesterman 1997:108). Chesterman ger bland annat följande exempel på strategin:

ST: Flughafen Wien

TT: Vienna International Airport

[By adding *International* the translator has adapted to the name by which this airport is indeed officially known in English.]

(Chesterman 1997:108)

3.1.2. Informationsskifte

Informationsskifte är en pragmatisk översättningsstrategi som beskriver den process som antingen lägger till information som anses vara relevant för målspråkläsaren (*tillägg*), eller

som tar bort information som källtexten redogör för, men som anses vara irrelevant för målspråkläsaren (*utelämning*) (Chesterman 1997:110). Denna strategi ska inte misstas för Chestermans strategi *expliciteringsskifte*, med vilken översättaren lägger till eller tar bort information som går att utläsa från källtexten. Det är alltså skillnad på att tydliggöra information som redan finns i texten och att lägga till ny information. Chesterman exemplifierar strategin tillägg med följande exempel:

ST: Hamburg wird im Linienverkehr angefliegen.

TT: The *Vienna* – Hamburg route will be one of our new scheduled services.

[We are flying Austrian Airlines, but at this point in the text we have not yet had any mention of the fact that the company is based in Vienna. For some readers, this might be relevant information, and the translator adds it here.]

(Chesterman 1997:110)

Chesterman visar på strategin utlämnande med följande exempel:

ST: Spielesammlung (Dame, Mühle etc.)

TT: Games compendium (checkers etc.)

[The translator has omitted the second game, presumably because it is not commonly played in the English-speaking world.]

(Chesterman 1997:110)

3.1.3. Bokstavlig översättning

Strategin bokstavlig översättning är en syntaktisk strategi som beskriver maximal närhet till källspråkets form. Chesterman (1997:94) menar att denna strategi anses vara en standardiserad utgångspunkt enligt vissa översättare. Chesterman ger följande exempel på denna strategi:

ST: Wir wünschen Ihnen einen guten Flug mit Austrian Airlines.

TT: We wish you a pleasant flight with Austrian Airlines.

[I disregard here the slight semantic difference between *guten* and *pleasant*]

4. Metod och material

Detta avsnitt presenterar inledningsvis materialet som använts, och därefter metoden som används i analysavsnittet. Avslutningsvis diskuteras postkolonial forskningsetik. Det är av vikt att förstå att valet av primärmaterial och analysmaterial har skett i syfte att kunna illustrera hybridiseringens effekter, då rasbegreppet är ett tydligt exempel på skillnad mellan käll- och målspråk.

4.1. Material

Som nämndes i inledningen utgörs primärmaterial i den här studien av Chimamanda Ngozi Adichies roman *Americanah*, både i engelskt original och i svensk översättning av Ragnar Strömberg. *Americanah* består av 55 kapitel (496 sidor i engelskt original, inbunden upplaga), och publicerades 2013.

Den prisbelönta romanen *Americanah* av författaren Chimamanda Ngozi Adichie kretsar kring Ifemelu, en akademiker som i samband med sin flytt från Nigeria till USA för första gången tvingas konfrontera rasism och sin egen position som svart kvinna. I USA driver hon en populär anonym blogg där hon skriver om sina upplevelser som svart afrikansk kvinna i USA. Till följd av terrorattacken 11 september 2001 nekades Ifemelus dåvarande pojkvän Obinze inträde i USA, och levde istället som papperslös i London ett par år innan han återvände till Nigeria och gifte sig och bildade familj. 15 år senare flyttar Ifemelu tillbaka till ett nydemokratiserat Nigeria, återförenas med Obinze och känslorna blommar upp på nytt.

4.2. Metod

I detta avsnitt presenteras den metod som använts i denna undersökning. Först beskrivs insamlingsprocessen av det material som sedan undersöks, och därefter presenteras analysmodellen.

4.2.1. Insamling

Analysmaterialiet består av samtliga 101 grafiska meningar som i originaltexten innehåller ordet ”race” respektive motsvarande översättning. I ett fåtal fall har en grafisk mening i originaltexten styckats upp och överskrider en enda grafisk mening. I dessa fall inkluderas båda meningarna i måltexten som motsvarar den enda meningen i källtexten. Jag räknar även avledningar i materialet (exempelvis ”race privilege” i källtexten och ”rasprivilegium” i måltexten).

Första steget i textanalysen var att lokalisera samtliga förekomster av "race" i källtexten. Inledningsvis hade jag för avsikt att samla in samtliga förekomster manuellt i tryckta upplagor av originaltexten och översättningen. För att spara tid samlades meningarna istället in med hjälp av programvaran Adobe Digital Editions 4.5 som tillgängliggör sökningar i digitaliserade upplagor i .epub- respektive .ascm-format. I insamlingsprocessen användes ordet "race" som sökord i originaltexten, och detta resulterade i 163 träffar. Utifrån dessa träffar sorterades irrelevanta träffar (exempelvis "grace", "bracelet", "embrace") bort, och det källtextsmaterial som används i analysen består av kvarvarande 101 träffar⁴. De motsvarande översatta meningarna ur måltextsmaterialet samlades in genom att söka på egennamn inom gällande kapitel, varpå motsvarande mening lokaliserades genom extensiv läsning. Därefter analyserades materialet utifrån modellen som beskrivs nedan.

Eftersom materialet är digitalt och sidhänvisningarna inte motsvarar de i tryckt format anges inga sidhänvisningar, utan istället kapitel. Om studiens syfte hade varit att undersöka de problem som översättare handskas med vid översättning av rasbegreppet hade det varit fördelaktigt att titta på flera verk eller flera översättningar. Då rasbegreppet emellertid i denna studie undersöks som ett exempel som kan lyfta fram hybrida egenskaper, anser jag att det är tillräckligt att undersöka ett verk i original och översättning.

4.2.2. Analysmodell

I detta avsnitt beskrivs hur Chestermans översättningsstrategier anpassats till analysmodellen som används för textanalysen. Chesterman ordnar sina översättningsstrategier i syntaktiska, semantiska och pragmatiska strategier. Som Chesterman själv påpekar är det ibland svårt att göra skillnad på dessa nivåer, antingen på grund av att de överlappar eller på grund av att de även kan ha en funktion på en annan nivå. Bokstavlig översättning anges som en syntaktisk strategi, och kulturell filtrering och informationsskifte som pragmatiska strategier. Dessa strategier appliceras i denna studie på en lexikal nivå.

Trots att jag använder mig av Chestermans definition benämns strategin kulturell filtrering i denna studie istället som "anpassning". Anpassning används då Chestermans namn på strategin

⁴ Det kan även noteras att det vid två tillfällen i romanen förekommer retoriska stilfigurer i huvudkaraktärens blogginlägg i vilka rasbegreppet återupprepas. Detta kan i sig vara en förklaring till en viss överrepresentation av bokstavlig översättning.

kulturell filtrering kan vara missledande då alla dessa strategier kan bidra till en kulturell filtreringsprocess.

Inledningsvis har meningarna klassificerats in i följande fyra kategorier:

- **Bokstavlig översättning** – en så nära översättning som möjligt. Detta innebär i denna undersökning att "race" har översatts till sin lexikala motsvarighet på målspråket (både som fristående ord och i sammansättningar). Exempel:

1. KT⁵: So is it me or is that the perfect metaphor for race in America right there?

MT: Så är det bara jag som inbillar mig eller har vi här den perfekta metaforen för ras i Amerika?

(Kap. 31)

- **Anpassning** – en översättning som anpassas efter målspråkets normer. Detta innebär i denna undersökning att "race" har översatts till eufemismer relaterade till normer i målspråket och målspråkskulturen. Exempel:

2. Her presentation was titled "How to Talk About Race with Colleagues of Other Races," but who, she wondered, would they be talking to, since they were all white?

Föredraget handlade om hur man kan prata om ras och etnicitet, men vem, undrade hon i sitt stilla sinne, skulle de prata med, eftersom de alla var vita?

(Kap. 33)

- **Utelämning** – en översättning som utelämnar information som finns i källtexten. Detta innebär i denna undersökning att ord som motsvarar "race" inte finns med i översättningen av gällande mening. Exempel:

3. Blaine introduced me to Raceteenth. It's a great blog," she said.

»Blaine visade mig din blogg. Den är fantastisk«, sade hon.

(Kap. 35)

⁵ I denna studie anges alltid källtext före måltext – av detta skäl skrivs "KT" och "MT" inte ut i följande exempel då det är underförstått

- **Tillägg** – en översättning som lägger till information som inte kan utläsas ut källtexten. Detta innebär i denna undersökning att översättningen av ”race” får mer information och kontext än det som ges i källtexten. Exempel:

4. It was not that they avoided race, she and Curt.

Det var inte så att de undvek rasfrågan, hon och Curt.

(Kap. 31)

Denna analysmodell har formulerats för att kunna se hur rasbegreppet översätts på en lexikal nivå. Exempelmening (2) illustrerar hur översättningsstrategierna överlappar även i denna modell, precis som Chesterman menar att de ofta gör – här uppstår bokstavlig översättning och anpassning i samma exempelmening. I vissa fall är gränserna mellan strategierna är inte heller självklara, men trots detta menar jag att dessa fyra grundläggande strategier ger en generell bild av hur rasbegreppet översatts. När materialet har kategoriserats utifrån dessa strategier presenteras lyfts tendenser som identifierats och utlästs från respektive kategori med stöd från den kontext som ges i resten av meningen.

4.3. Postkolonial forskningsetik

Den postkoloniala traditionens icke-essentialistiska förhållningssätt till kultur och makt är ett verktyg som synliggör de processer som ligger till grund för normer och meningsskapande. Därför anser jag att det är viktigt att lyfta detta förhållningssätt inom översättningsvetenskapen, eftersom det är en disciplin som är sammanflätad med kultur men ofta har ett okomplicerat förhållningssätt till kultur. Det är viktigt att förstå att min användning av postkoloniala begrepp och teorier utanför en explicit postkolonial kontext inte är i syfte att urvattna användningen av dem inom specifika postkoloniala kontexter (exempelvis i relationen mellan ex-kolonisatör och ex-koloniserad), utan att snarare visa att det är fruktbart att applicera dessa perspektiv på kulturrelaterade praktiker i översättningsvetenskapen.

5. Resultat: rasbegreppet

Nedan redovisas resultat från textanalysen. Analysen har utförts med hjälp av en analysmodell (se avsnitt 4.2.2.) som baserats på det analytiska ramverket (se avsnitt 3). Syftet med analysen var att i samband med rasbegreppet hitta textuella indikationer på att en hybridiseringsprocess har skett.

5.1. Bokstavlig översättning

Vid textanalysen av det insamlade materialet framgick det att en överväldigande stor andel har översatts utifrån strategin bokstavlig översättning. I 78 fall av 101 har "race" översatts till "ras" (detta inkluderar även avledningar, "ras-x").

Exempel (5) – (8) illustrerar hur "ras" i måltexten, liksom "race" i källtexten, används för att beteckna ras när det används i samband med identitet. Dessa fyra exempel visar väldigt olika situationer inom vilka ordet "race" är kopplat till en identifikationsprocess i källtexten. Att översätta detta till "ras" i måltexten är inte förenligt med användningen av rasbegreppet i Sverige (se avsnitt 2.4). Särskilt intressant är det att notera att de varningar som Nationalencyklopedin och SAOL utfärdar i samband med definitionen av "ras" handlar just om benämningen av människor, alltså identitet. Dessa exempel visar att denna norm går att bryta mot inom målverkets ramverk.

5. All you need to be is Spanish-speaking but not from Spain and voilà, you're a race called Hispanic.

Allt som krävs är att vara spansktalande men inte från Spanien – och voilà, tillhör man en ras som kallas Hispanic.

(Kap. 9)

I exempel (5) skriver huvudkaraktären Ifemelu ett blogginlägg som diskuterar det rassystem som USA:s medborgare kategoriseras in i (se avsnitt 2.4.). Det är intressant att notera att det på meningsnivå har skett viss anpassning. Att *vara* en ras översätts till att *tillhöra* en ras. Detta sker även i exempel (6):

6. In America, you don't get to decide what race you are.

I Amerika får folk inte själva bestämma vilken ras de tillhör.

(Kap. 37)

I exempel (6) skriver huvudkaraktären ett blogginlägg om Barack Obama och The U.S. Census Bureaus praxis gällande att samla in data om ras. Även här anpassas att *vara* en ras till att *tillhöra* en ras. Trots att rasbegreppet här översätts bokstavligt speglar denna anpassning målspråkskulturens ambivalenta förhållningssätt till ras, eftersom att *tillhöra en ras* skapar färre konnotationer till en biologisk syn på ras än att *vara en ras*.

7. If you want to move to a nice neighborhood, do you worry that you might not be welcome because of your race?

Om du vill flytta till ett trevligt grannskap, oroar du dig då för att du inte är välkommen på grund av din ras?

(Kap. 38)

I exempel (7) skriver huvudkaraktären ett blogginlägg om vithetsprivilegier. Till skillnad från exempel (5) och (6) har ingen anpassning skett i detta exempel, och detta indikerar att man i måltexten hellre pratar om att *tillhöra* eller *ha* en ras än att *vara* en ras.

8. It was about Europe, or the longing for Europe, about the battered self-image of an Indian man born in Africa, who felt so wounded, so diminished, by not having been born European, a member of a race which he had elevated for their ability to create, that he turned his imagined personal insufficiencies into an impatient contempt for Africa; in his knowing haughty attitude to the African, he could become, even if only fleetingly, a European.

Den handlade Europa, eller längtan efter Europa, om den stukade självbilden hos en indisk man som var född i Afrika, som kände sig så sårad, så förminskad, av att inte vara född som europé, medlem av en ras han höjde till skyarna för förmågan att skapa, att han förvandlade sin inbillade personliga otillräcklighet till ett snarstucket förakt för Afrika; genom sin upphöjt överlägsna attityd mot det afrikanska kunde han bli, om så bara för ett flyktigt ögonblick, en europé.

(Kap. 18)

I exempel (8) argumenterar huvudkaraktären för att författaren till *A bend in the river* har skrivit romanen för att kunna hävda sin överlägsenhet över Afrika, och då kunna fantisera om att vara europé. Här översätts *member of a race* bokstavligt till *medlem av en ras*.

Exempel (9) – (14) illustrerar att bokstavlig översättning även används i fall när det inte handlar om identitet. I dessa exempel handlar det i källtexten inte om enskilda personers identitet, utan snarare om ras i egenskap av samhälleligt, strukturellt och särskiljande system. I även dessa exempel översätts "race" till "ras", trots man inom målspråkskulturen inte talar om "ras" som

ett system (utan kanske hellre "rasism" eller "rasifiering"). Detta indikerar att man inom måltextens kulturella ramverk kan använda ordet "ras" för att beteckna ett sådant system.

9. "How did you see race in America, by the way, Emenike?" Alexa asked.

»Förresten, hur upplevde du detta med ras i Amerika, Emenike?«, frågade Alexa.

(Kap. 29)

I exempel (9) diskuterar huvudkaraktären och hennes vänner i Nigeria hur ras fungerar i USA.

10. If you are having a conversation with an American, and you want to discuss something racial that you find interesting, and the American says, "Oh, it's simplistic to say it's race, racism is so complex," it means they just want you to shut up already.

Om ni under ett samtal med en amerikan vill diskutera någonting som har en koppling till ras som ni tycker är intressant och amerikanen då säger: »Men att säga att det handlar om ras är en grov förenkling, rasismen är en väldigt komplicerad fråga«, så betyder det att de vill att ni ska hålla käft nu genast.

(Kap. 39)

I exempel (10) skriver huvudkaraktären ett blogginlägg om synen på ras i USA för att kunna guida icke-amerikanska, svarta läsare.

11. "A white boy and a black girl who grow up in the same working-class town in this country can get together and race will be secondary, but in America, even if the white boy and black girl grow up in the same neighborhood, race would be primary."

»En vit kille och en svart tjej som växer upp i samma arbetarstad i det här landet kan vara tillsammans och ras blir sekundärt, men i Amerika, även om den vita killen och den svarta tjejen växer upp i samma kvarter, skulle ras vara primärt.«

(Kap. 29)

I exempel (11) ger Obinze ett exempel på skillnaden mellan hur ras fungerar i Nigeria och hur det fungerar i USA.

12. "The only reason you say that race was not an issue is because you wish it was not.

»Det enda skälet till att du säger att ras inte var något problem är att du önskar att det inte var det.

(Kap. 31)

I exempel (12) ifrågasätter huvudkaraktären en svart kvinna som säger att ras var oproblematiskt för henne och hennes vita ex-pojkvän. Även exempel (13) kommer från detta utdrag:

13. We let it pile up inside our heads and when we come to nice liberal dinners like this, we say that race doesn't matter because that's what we're supposed to say, to keep our nice liberal friends comfortable.

Vi låter alltihop läggas på hög i huvudet och när vi är på trevliga liberala middagsbjudningar som nu, säger vi att ras inte spelar någon roll därför att det är vad vi ska säga för att våra trevliga liberala vänner ska må bra.

(Kap. 31)

14. If Ifemelu had met Alma in Lagos, she would have thought of her as white, but she would learn that Alma was Hispanic, an American category that was, confusingly, both an ethnicity and a race, and she would remember Alma when, years later, she wrote a blog post titled "Understanding America for the Non-American Black: What Hispanic Means."

Om Ifemelu hade träffat Alma i Lagos skulle hon ha betraktat henne som vit, men hon skulle lära sig att Alma var hispanic, ett amerikanskt begrepp som förbryllande nog betecknade både etnicitet och ras, och Alma skulle dyka upp i minnet när Ifemelu många år senare skrev en bloggpost med titeln Om att förstå Amerika för svarta icke-amerikaner: Vad betyder hispanic?

(Kap. 9)

Exempel (14) är en fortsättning av blogginlägget från exempel (I), och här beskriver huvudkaraktären skillnaden mellan etnicitet och ras i USA.

Exempel (15)–(17) illustrerar hur "race" även översätts bokstavligt när det fungerar som förled i avledning. Detta är intressant eftersom det visar att "ras" i måltexten inte bara används i samband med identitet eller strukturella system, utan att det också kan modifiera ord som är en integrerad del av målspråket till någonting som inte är det. När "-bloggare", "-kämpe" och "-stegen" modifieras av "ras" främmandegörs de för målspråkskulturen, men är fortfarande begripliga.

15. "Maybe," his mother said, noncommittal, and shot an eyebrow-raise of accusation at Ifemelu, as though to say she knew very well who had turned her son into a pathetic race warrior.

»Kanske det«, sade Curts mor undanglidande, höjde ena ögonbrynet och sköt en anklagande blickpil mot Ifemelu, som för att säga att hon mycket väl visste vem som förvandlat hennes son till en patetisk raskämpe.

(Kap. 31)

I exempel (15) för huvudkaraktären och hennes dåvarande pojkväns mamma ett tyst krig i ett till ytan sett artigt samtal. Här översätts "race warrior" till "raskämpe".

16. Hispanic means the frequent companions of American blacks in poverty rankings, Hispanic means a slight step above American blacks in the American race ladder, Hispanic means the chocolate-skinned woman from Peru, Hispanic means the indigenous people of Mexico.

Hispanic betyder frekventa följeslagare till svarta amerikaner i fattigdomsstatistik, Hispanic betyder ett pinnhål över svarta amerikaner på den amerikanska rasstegen, Hispanic betyder kakaobrun kvinna från Peru, Hispanic betyder infödda mexikaner.

(Kap. 9)

I exempel (16) skriver huvudkaraktären ett blogginlägg som förklarar vad "hispanic" betyder. Här översätts "race ladder" till "rasstegen".

17. Finally, Zemaye said, "So you were a famous race blogger in America.

Till slut sade Zemaye: »Så du var en berömd rasbloggare i Amerika?

(Kap. 47)

I exempel (17) frågar huvudkaraktärens kollega i Nigeria om bloggen hon drev i USA. Här översätts "race blogger" till "rasbloggare".

Detta avsnitt har visat 13 exempel på bokstavliga översättningar. Dessa exempel illustrerar tendenser som jag identifierat av de 78 förekomsterna av strategin. Generellt kan man säga att "ras" i måltexten framförallt används för att beteckna ras som identitet och strukturellt system. Det är också vanligt förekommande i avledningarna.

5.2. Tillägg

Vid textanalysen har 16 av de 101 grafiska meningarna klassificerats som tillägg. Detta innebär att översättningen av "race" har givits mer kontext än den innehåller i källtexten. I dessa fall har "race" översatts till "rastillhörighet" och "rasfrågan".

Exempel (18) – (22) visar ett par av fallen där "race" har översatts till "rasfrågan". Exempel (20) och (22) visar att rasfrågan är ett ambivalent uttryck som egentligen inte verkar ha mer information än "ras", men uttrycks på ett sätt som är mer förenligt med målspråkskulturen. I källtexten handlar exempel (18) om identitet medan exempel (20) – (22) betecknar ett strukturellt system. I måltexten kan alltså "rasfrågan", liksom "ras", användas både för att beteckna identitet och strukturellt system. Det är svårt att avgöra vilken funktion detta lexikala tillägg fyller, eftersom "rasfrågan" inte innehåller mer innebörd än "ras", men det är möjligt att det har viss distansande effekt eftersom man inte talar om "ras" per se, utan "ämnet ras". På

grund av detta finns här likheter med översättningsstrategin anpassning, då det fungerar som ett försök att urladda rasbegreppets intensitet i målspråkskulturen.

18. It was true that race was not embroidered in the fabric of her history; it had not been etched on her soul.

Det var alldeles sant att rasfrågan inte var inbroderad i hennes historias väv; den hade inte graverats in i hennes själ.

(Kap. 37)

I Exempel (18) talar huvudkaraktären med en bekant om skillnaden mellan afroamerikaner och afrikaner i USA. Här har översättaren använt strategin tillägg och översatt "race" till "rasfrågan".

19. "Race is totally overhyped these days, black people need to get over themselves, it's all about class now, the haves and the have-nots," he told her evenly, and she used it as the opening sentence of a post titled "Not All Dreadlocked White American Guys Are Down."

»Rasfrågan är totalt överhajpad nuförtiden, svarta människor måste ta sig ur låsningen, allt handlar om klass idag, om rika och fattiga«, sade han med lugnt konstaterande tonfall, och hon använde det som den inledande meningen i en bloggpost med titeln Inte alla vita amerikanska killar med dreadlocks är vakna.

(Kap. 1)

I exempel (19) presenterar huvudkaraktären de vanligaste reaktionerna hon får när hon berättar om sin blogg som handlar om ras. Även här har "race" översatts till "rasfrågan".

20. Some years later, at a dinner party in Manhattan, a day after Barack Obama became the Democratic Party's candidate for President of the United States, surrounded by guests, all fervent Obama supporters who were dewy-eyed with wine and victory, a balding white man said, "Obama will end racism in this country," and a large-hipped, stylish poet from Haiti agreed, nodding, her Afro bigger than Ifemelu's, and said she had dated a white man for three years in California and race was never an issue for them.

Några år senare, under en middagsbjudning på Manhattan dagen efter att Barack Obama blivit nominerad till Demokraternas kandidat i presidentvalet, sade en vit man med begynnande flint, omgiven av gästerna som alla var hängivna Obamaanhängare och fuktiga i ögonen av vin och seger: »Obama kommer att göra slut på rasismen i det här landet.« En bredhöftad, elegant poet från Haiti vars afro var större än Ifemelus, nickade medhåll och sade att hon en gång haft en relation med en vit man i tre år i Kalifornien och att rasfrågan aldrig varit något problem för dem.

(Kap. 31)

I exempel (20) är huvudkaraktären på en middagsbjudning och hör en annan svart kvinna i rummet säga att ras inte påverkade hennes tre år långa förhållande med en vit man. Exempel (12) och (13) kommer från samma utdrag, och där talar huvudkaraktären om att kvinnan säger att *ras inte spelar någon roll* och *ras inte var något problem*, men faktum är att hon säger att ”rasfrågan” inte är något problem. Detta indikerar att de i måltextern är utbytbara begrepp som har samma innebörd.

21. He can win only if he avoids race.

Han kan bara vinna om han undviker rasfrågan.«

(Kap. 40)

I exempel (21) diskuterar huvudkaraktären och hennes vänner ett av Obamas tal som handlade om ras i USA. Även här översätts ”race” till ”rasfrågan”.

22. “I discovered race in America and it fascinated me.”

»Jag upptäckte rasfrågan i Amerika och blev fascinerad«

(Kap. 47)

I exempel (22) förklarar huvudkaraktären varför hon började blogga om ras när hon kom till USA. Här översätts ”race” till ”rasfrågan”. I exempel (9) översätts den snarlika konstruktionen *How did you see race in America* till *Förresten, hur upplevde du detta med ras i Amerika*, men här översätts ”race” istället till ”rasfrågan”.

23. If you write about how people are really affected by race, it'll be too obvious.

Om man skriver om hur rastillhörigheten påverkar folk, deras liv, i verkligheten, är det för övertydligt.

(Kap. 37)

I exempel (23) diskuterar huvudkaraktären och hennes bekanta svarta författares möjligheter i USA. I detta exempel har tillägget skapat ett mindre innebördsskifte mellan hur ras beskrivs i källtexten respektive måltextern. I källtexten talar man om ”hur människor påverkas av ras” – här åsyftar ”race” återigen ras som ett strukturellt system – medan innebörden i måltextern skiftat till ras som identitet.

24. When you apply for a bank loan, do you worry that, because of your race, you might be seen as financially unreliable?

När du ansöker om ett banklån, är du då orolig för att du på grund av din rastillhörighet kan komma att betraktas som ekonomiskt opålitlig?

(Kap. 38)

I exempel (24) skriver huvudkaraktären ett blogginlägg om vithetsprivilegier. Till skillnad från exempel (23) har ordet *ras* här samma funktion som i källtexten. Det är intressant att notera att översättaren i exempel (7) använder *din ras* för att översätta *your race*, medan han här översätter det till *din rastillhörighet*. Denna ambivalens visar spår från både källspråskulturen och målspråskulturen i måltexten.

Detta avsnitt har visat sju exempel på lexikala tillägg. Dessa exempel illustrerar tendenser som jag identifierat av de 16 förekomsterna av strategin. Generellt kan man säga att ”rasfrågan” i måltexten är utbytbar med ”ras”, dels på grund av att det både betecknar ras som identitet och ras som strukturellt system, dels på grund av att avledningen ”-frågan” inte ger ordet mer information eller tyngd än ”ras”. Det används i liknande kontexter och konstruktioner, och ”ras” används för att åsyfta ”rasfrågan”. Det är möjligt att det av detta skäl har en distanserande effekt. ”Rastillhörighet” används istället för att förtydliga att man talar om ras som identitet, både i fall där man i källtexten tycks prata om ras som ett strukturellt system och ras som identitet. ”Rastillhörighet” används i konstruktioner och kontexter där ”ras” också används.

5.3. Anpassning

Av analysmaterialets 101 grafiska meningar har åtta klassificerats som anpassning. Detta innebär att översättningen av ”race” har översatts till eufemismer relaterade till normer i målspråket och målspråskulturen.

25. If a traffic cop pulls you over, do you wonder if it is because of your race?

Om en trafikpolis beordrar dig att svänga in till vädkanten, undrar du då om det är på grund av din hudfärg?

(Kap. 38)

I exempel (25) diskuterar huvudkaraktären vithetsprivilegier i ett blogginlägg. Detta exempel illustrerar en av de relativt få anpassningar som skett i måltexten. Här har översättaren anpassat *your race* till *din hudfärg*. Detta exempel visar hur anpassningen har anpassats till att vara mer enhetlig med den rådande normen i målspråkslandet. Diskrimineringslagen i Sverige

understryker normen kring hur man hellre exempelvis talar om "hudfärg" och "etnicitet" än om "ras". Strategin har använts på samma sätt i exempel (26):

26. "The first step to honest communication about race is to realize that you cannot equate all racisms," she said, and then launched into her carefully prepared speech.

»Det första steget mot öppna och uppriktiga samtal om ras och etnicitet är att erkänna att man inte kan likställa alla former av rasism«, sade hon, för att sedan dra igång sitt minutiöst förberedda föredrag.

(Kap. 33)

I exempel (26) beskriver huvudkaraktären ett föredrag som hålls på en konferens. Detta exempel illustrerar hur strategierna kan överlappa – här uppstår både bokstavlig översättning och anpassning i och med att "race" översätts till ras, men "etnicitet" har även lagts till utan att det nämns i källtexten. Denna anpassning är intressant eftersom den istället för att byta ut det som bryter mot målspråskulturens normer görs ett tillägg som är enhetligt med målspråskulturens normer. Här uppstår även ett stort glapp vad gäller "etnicitet" – då ordet i U.S. Census Bureaus mening betecknar huruvida man är av "hispanic origin" eller inte (se avsnitt 2.4.). Inom måltextern talar man alltså om ras på ett sätt som liknar källspråskulturen, men etnicitet på ett sätt som liknar målspråskulturen. Man kan alltså säga att detta exempel står med ena foten i källspråket och andra i målspråket, och tillsammans konstruerar de en textuell situation som är varken det ena eller andra, utan någonting annat.

27. You could walk into a grocery store and bump into someone and fall in love and that someone would not be the race you tick online.

Man kan knalla in i ett snabbköp och springa på någon man blir blyxtkär i och denna någon kommer inte att tillhöra etniciteten man kryssar för på nätet.

(Kap. 33)

I exempel (27) diskuterar huvudkaraktären dejtingsidor som låter sina medlemmar kryssa för vilken bakgrund man vill att den man träffar ska ha. I detta exempel uppstår inget strategiöverlapp, och istället för att lägga till "etnicitet" som i exempel (26), översätts istället "race" till "etnicitet".

Detta avsnitt har visat tre exempel på anpassningar. Dessa exempel illustrerar tendenser som jag identifierat av de åtta förekomsterna av strategin. Generellt kan man säga att strategin anpassar rasbegreppet till ord som mer är i linje med målspråskulturen, exempelvis "etnicitet"

och ”hudfärg”. Detta är intressant eftersom det i så många fall översatts till ”ras”, och det finns inga mönster i vilka sammanhang denna typ av anpassning har gjorts.

5.4. Utelämning

Av analysmaterialets 101 grafiska meningar har fyra meningar kategoriserats som strategin utelämning. Denna strategi innebär att måltexten inte inkluderar något ord som motsvarar ”race”.

28. It had always discomfited him, the pleasure she took in being mistaken for mixed-race.

Att hon gillade när folk trodde hon var mixad, hade alltid berört honom illa.

(Kap. 2)

I exempel (28) beskriver Obinze hur han känner inför hans frus positiva reaktioner när människor påpekar att hon har ljus hy eller ser ut att vara ”blandras” – det vill säga att hon har en vit och en svart förälder. Källtextens ”mixed-race” översätts till ”mixad” i måltexten, och i måltexten implicitgörs då den explicita kopplingen till ras.

29. She was bitter because she thought if everything was the same, except for her race, she would have been made vice president.

Hon var bitter för hon tänkte att om allt hade varit lika för alla, så hade hon varit vice VD.

(Kap. 37)

Även exempel (29) visar ett fall där strategier överlappar – här rör det sig om utelämning så väl som anpassning. I exemplet berättar en bekant till huvudkaraktären om sin mammas relation till hennes position i samhället som svart kvinna. Här har utelämningen och anpassningen resulterat i ett innebördsskifte. I källtexten menar huvudkaraktärens väninna att hennes mammas ras hindrade en befordran, medan detta anpassas i måltexten (och därigenom behöver ras inte nämnas) till ”om allt hade varit lika för alla”.

Detta avsnitt har visat två exempel på utelämningar. Det är svårt att se generella tendenser i materialet vad gäller strategin utelämning eftersom det är få förekomster som också skiljer sig mycket från varandra. Trots att rasbegreppet inte används i måltexten i exempel (28) och (29) går det inte att utläsa några mönster, dels på grund av strategiöverlappet i exempel (29) och dels

för att det inte tycks ha någon speciell effekt på måltexten och synen på rasbegreppet. Av detta skäl inkluderas inte strategin i diskussionen om hybriditet, då den uppvisar för få mönster och tendenser för att det ska vara möjligt att dra några slutsatser om dess effekt vad gäller hybridisering.

5.5. Resultatsammanfattning

I detta avsnitt sammanfattas resultaten från respektive översättningsstrategi ovan. Sammanlagt blir summan 106 översättningsstrategier därför att två samexisterande strategier identifierades i fem meningar. Tabellen nedan besvarar både frågeställningen om hur "race" översätts till svenska i *Americanah*, och vilka översättningsstrategier som används.

Strategi	Bokstavlig översättning	Tillägg	Anpassning	Utelämnig
Antal	78	16	8	4
Procentandel	73,6	15,1	7,6	3,8

Tabell 1

Textanalysen visar att majoriteten av meningarna har översatts med strategin bokstavlig översättning. Detta innebär att "race" har översatts bokstavligt till sin lexikala motsvarighet, "ras". På grund av den rådande normen i målspråkskulturen vad gäller rasbegreppet är detta intressant eftersom det inte bara är "främmande", men också kan upplevas som antagonistiskt på grund av dess laddning och innebörd i målspråkskulturen. "Ras", ett ord som i målspråkskulturen kommer med många varningar och som har en problematisk historia (se avsnitt 2.4.), används för att beteckna källspråkskulturens långt mindre problematiska relation till rasbegreppet. Exempel (5) – (8) visar att strategin används för att beteckna ras som identitet eller grupptillhörighet. Exempel (9) – (14) visar att strategin även används för att beteckna ras som strukturellt system. Rasbegreppet översätts också bokstavligt i avledningar. Exempel (15) – (17) illustrerar hur rasbegreppet som förled i avledningar har en främmandegörande effekt på ord som känns bekanta inom målspråkskulturen. Att bokstavlig översättning har använts extensivt indikerar att måltexten överskrider målspråkskulturens förhållningssätt till ras.

Den strategi som är näst mest frekvent i materialet är lexikalt tillägg. Detta innebär att "race" till ytan har fått mer innehåll, och "race" (utan avledningar i källtexten) har översatts till

exempelvis ”rastillhörighet” eller ”rasfrågan”. Exempel (18) – (22) visar de fall då ”race” översätts till ”rasfrågan”, och exempel (23) – (24) visar att det även översätts till ”rastillhörighet”. Den kontext som ges av meningarna visar att orden, trots de lexikala tilläggen, kan beteckna både ras som identitet och ras som strukturellt system. Det lexikala tillägget ger en distanserande effekt då de urladdar rasbegreppets intensitet med avledningar som känns typiska för målspråskulturen. Denna strategi visar en typ av ambivalens inom måltextens förhållningssätt till både käll- och målspråskulturen.

Frekvensen av strategin anpassning är inte hög, men strategin är ett tydligt exempel på hur rasbegreppet anpassas till ett sätt som är mer förenligt med målspråskulturen. Exempel (25) visar att ras med denna strategi kan översättas till ”hudfärg”, medan exempel (26) – (27) visar att det även översätts till ”etnicitet”. I samband med dessa översättningar blir även ordet ”etnicitet” skevat, eftersom det i måltexten å ena sidan betecknar ras i målspråskulturens mening, men även i källspråskulturens mening (se avsnitt 2.4.).

Utelämning används i fyra fall i måltexten. Det är svårt att utläsa generella tendenser utifrån dessa förekomster. Av detta skäl inkluderas strategin inte i diskussionsavsnittet nedan om hybridisering.

I följande avsnitt diskuteras relationen mellan dessa resultat och textens hybriditet.

6. Resultat: måltexten som hybrid text

I detta avsnitt kopplas resultatet (se avsnitt 5.5) till det teoretiska ramverket (se avsnitt 2.). Resultatavsnittet visar att de olika översättningsstrategierna fyller olika funktioner: Utelämning uppvisade inte någon speciell funktion gällande rasbegreppet; Bokstavlig översättning gör det möjligt för måltexten att överskrida målspråskulturens gränser; Tillägg fungerar istället som en kulturell kompromiss mellan käll- och målspråskulturen genom att bevara ett ords mening ur källspråskulturen ("race") men urladda dess innebörd med ett annat ord från målspråskulturen (exempelvis "-frågan"); Anpassning gör det möjligt för måltexten överskrida källspråskulturens gränser⁶.

Dessa olika funktioner synliggör hur översättningsstrategierna tillsammans utgör en förhandlingsprocess vad gäller förhållningssättet till ras i måltexten. I denna process "drar" strategierna måltexten åt varsitt håll – i vissa fall närmare källspråskulturen och i vissa fall närmare målspråskulturen – och förflyttar och formar om måltextens kulturella gränser och ramverk. Förhandlingsprocessen utgår från både käll- och målspråskulturen, men formar den textuella kulturen till någonting som varken är källspråskultur eller målspråskultur. Den kulturella värdegrund som konstruerats har adopterat och assimilerat egenskaper från båda kulturerna, vilket gör att den varken är det ena eller det andra, och inte heller både och, utan någonting nytt. Detta gör att ras upplevs och opererar på ett helt annat sätt i måltexten än i källtexten.

Jag vill här dra en parallell mellan Bhabhas teori om det Tredje rummet och denna förhandlingsprocess. Bhabha menar att hybridiseringsprocessen sker i det Tredje rummet där polariseringar utmanas, kulturella mellanrum lyfts fram, oförenliga kulturer överlappar och nya former av kultur skapas. Då förhandlingsprocessen som översättningsstrategierna ger upphov till skapar en ny textuell kultur kan denna förhandlingsprocess ses som en representation av en hybridiseringsprocess. Den nya textuella kulturen har vuxit fram i mellanrummen mellan källspråskulturen och målspråskulturen, och befinner sig i ett tillstånd av subversivitet eftersom har ett eget internt rassystem som är "varken eller".

⁶ Det bör noteras att översättningsstrategiernas funktion i denna studie inte går att generalisera – de kommer att vara kontextberoende och kommer att avvika från de mönster som uppvisas i denna studie beroende på källspråk och målspråk.

Den hybridiserade måltexten reflekterar alltså varken käll- eller målspråkskulturens normer kring ras och rasbegreppet, utan har under översättningsprocessen hybridiserats och ”besitter” en egen intern kultur som jag kallar för en textuell *Tredje kultur*. Det är viktigt att förstå att begreppet Tredje kultur anspelar på Bhabhas teori om hybridisering och det Tredje rummet, eftersom den inte är en blandning eller förening av de kulturer som möts, utan är någonting Tredje som har förutsättningar och begränsningar som varken käll- eller målspråkskulturen sätter på en text. På samma sätt som Bhabha menar att hybriden uppvisar spår av andra diskurser som den genomsyrats av, visar den Tredje kulturen tydliga avtryck av källspråkets och målspråkets respektive kulturella normer då den positioneras däremellan.

Detta visar att texter i samband med översättningsprocessen även genomgår en hybridiseringsprocess, och att måltexten inte opererar utifrån de kulturella ramverk som sätter begränsningar på och ger möjligheter till en text som inte genomgått en sådan process. Alltså orienterar sig översättaren inte bara emellan kulturer eller står med en fot i respektive kultur, utan översättaren är även en agent som producerar en Tredje kultur som uppstår till följd av den förhandlingsprocess som strategierna förkroppsligar. Man kan här alltså utveckla Wolfs (se avsnitt 2.3.) idé om att översättare producerar *mening* i mötet mellan redan hybridiserade kulturer, och säga att översättare snarare producerar *en kultur* i mötet mellan redan hybridiserade kulturer. Detta betyder att översättaren inte bara har ett stort ansvar för textproduktion, utan även kulturproduktion.

I mötet mellan kulturer skapar alltså en fri/målspråkanpassad översättning lika mycket en Tredje kultur som en källtextstrogen, men den kan vara mer eller mindre synlig på grund av att det interna kulturella ramverket för den Tredje kulturen förhandlas fram och positioneras utifrån käll- och målspråkskulturerna i hybridiseringsprocessen. Detta går emot både Trosborgs (se avsnitt 2.3.) idé om att översättningar antingen är källspråksnära, målspråksnära eller hybrida och Neuberts (se avsnitt 2.3.) idé om att hybriditet uppstår vid källtextstrogen översättning. Istället menar jag att den Tredje kulturen kan vara källspråksnära såväl som målspråksnära, men att den alltid är Tredje då den är en produkt av det som Trosborg kallar för en intertextuell förhandling, men som jag hänvisar till som hybridiseringsprocessen.

Den Tredje kultur som lokaliserats i denna studie visar att synen på ras i måltexten har hybridiserats. Detta talar inte för huruvida alla aspekter har hybridiserats, men kan se som en indikation på att fler egenskaper än ras bör ha hybridiserats under översättningsprocessen.

7. Slutsatser

Denna studie har utförts i syfte att testa hypotesen att måltexten är en hybrid text som varken speglar målspråskulturen eller källspråskulturen, utan som istället ger upphov till någonting nytt som uppstår i samband med översättningsprocessen. Denna hypotes är en tolkning av Bhabhas hybridiseringsteori applicerad på översättning. Hypotesen har testats genom att undersöka rasbegreppet i egenskap av ett betydelseglapp mellan källspråskulturen USA och målspråskulturen Sverige. Rasbegreppet har undersökts med hjälp av en analysmodell baserad på en uppsättning av Chestermans översättningsstrategier. Översättningsstrategierna synliggör att de olika översättningarna av rasbegreppet positioneras mellan rasbegreppets innebörd och laddning på källspråket och målspråket. Tillsammans utgör detta en förhandlingsprocess som kan tolkas som en representation av hybriditetsprocessen, som ger upphov till ett nytt textuellt och kulturellt ramverk som måltexten förhåller sig till. Detta kallar jag för den Tredje kulturen. I detta avsnitt ges sammanfattande svar på forskningsfrågorna (se avsnitt 1.) Därefter diskuteras uppsatsens hypotes, och avslutningsvis ges förslag på vidare forskning för fortsatt undersökning av hybridisering inom översättningsvetenskapen.

- Hur översätts det engelska ordet "race" till svenska i översättningen av *Americanah*?

I resultatredovisningen (se avsnitt 5.) redogör jag för att rasbegreppet översätts till "ras" (med strategin bokstavlig översättning), "rasfrågan" och "rastillhörighet" (med strategin lexikalt tillägg), "ras och etnicitet", "eticitet" och "hudfärg" (med strategin anpassning) och "mixad" och "det" (med strategin utelämnning). Se tabell 1. (avsnitt 5.5.) för antal förekomster och procentandel.

- Illustrerar översättningen av rasbegreppet ett förhållningssätt till ras som varken speglar käll- eller målspråskulturen i måltexten?

Översättningarna av rasbegreppet är mer eller mindre i linje med antingen målspråskulturen eller källspråskulturen, eftersom den Tredje kulturen positioneras utifrån dessa poler. De översättningsstrategier som använts för översättningen av rasbegreppet synliggör en förhandlingsprocess som ligger till grund för den Tredje kulturen som konstrueras i samband med översättningen.

- Har måltexten hybridiserats, och i så fall hur?

Ja, mot bakgrund av Bhabhas teori om hybridisering (se avsnitt 2.2.) och resultatet av textanalysen (se avsnitt 5.) kan slutsatsen dras att översättningen har hybridiserats då den förhandlingsprocess som översättningsstrategierna utgör vad gäller rasbegreppet skapar en Tredje kultur. Denna Tredje kultur konstrueras i mellanrummen mellan käll- och målspråkskultur och uppvisar andra förutsättningar och begränsningar än källtextens. Denna studie har illustrerat hybriditet och den Tredje kulturen i måltexten genom att undersöka ett tydligt betydelseglapp. Den hybriditet som kan bekräftas är specifikt kopplad till temat ras.

I och med att denna studie illustrerar hur den Tredje kulturen konstrueras i översättningsprocessen kan hypotesen som ligger till grund för denna studie bekräftas. Jag vill dock vara tydlig med att den hybriditet som kan bekräftas är specifikt kopplad till temat ras, och inte gäller ”generell” hybriditet. Däremot indikerar den hybriditet som faktiskt har kunnat lokaliseras att måltexten bör kunna hybridiseras i relation till fler ämnen än bara ras.

Denna studie har visat att en analysmodell bestående av en uppsättning översättningsstrategier tillsammans med en medvetenhet och kontextualisering av käll- och målspråkskulturens respektive förhållningssätt till ett fenomen kan användas som metod för att undersöka ett betydelseglapp. Denna metod är framtagen för att undersöka hybriditet i relation till ett avgränsat betydelseglapp. Denna studie visar även att det är en lovande praktik att undersöka betydelseglapp, eftersom det är ett sätt att synliggöra mellanrummen inom vilka hybriditet uppstår. Analysmodellen som använts i denna studie har möjlighet att vidare utvecklas och systematiseras, men har fungerat väl för denna studies syfte: att pröva hypotesen på ett betydelseglapp. Då betydelseglapp tenderar att vara politiskt laddade tror jag att det kan vara värdefullt att överväga huruvida kritisk diskursanalys kan appliceras på det analytiska ramverket och metoden.

Det hade varit intressant att i framtiden undersöka andra betydelseglapp med samma källspråk och målspråk, eller samma betydelseglapp (ras) med andra käll- och/eller målspråk. Likaså hade det varit intressant att undersöka relationen mellan kulturell hybriditet och lingvistisk hybriditet (se avsnitt 2.3.). Den här studien menar jag har visat på hybridiseringsbegreppets möjlighet att bredda synen på kultur inom översättningsvetenskapen. Då kultur och språk är under konstant och ömsesidig förändring (och hybridisering) är det centralt att synen på kultur också utvecklas och fördjupas inom översättningsdisciplinen.

Referenslista

- Bassnett, Susan. (2014). *Translation*. London: Routledge
- Bhabha, Homi K. (1994). *The location of culture*. London: Routledge
- Chesterman, Andrew. (1997). *Memes of translation: the spread of ideas in translation theory*. Amsterdam: Benjamins
- Diskrimineringslag [2008;567], 1 kap, § 1. Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/diskrimineringslag-2008567_sfs-2008-567 [2019-05-27]
- European Commission Against Racism and Intolerance (ECRI). (2012). *ECRI Report in Sweden (fourth monitoring cycle)*. <https://rm.coe.int/fourth-report-on-sweden/16808b5c55> [2019-05-26]
- Gentzler, Edwin. (1998). Förord. I Bassnett, Susan & Lefevere, André (red.). *Constructing Cultures: essays on literary translation*. Clevedon: Multilingual Matters, ix–xxii.
- Hübinette, Tobias, Hörnfeldt, Helena, Farahani, Fataneh & León Rosales René (red.). (2012). *Om ras och vithet i det samtida Sverige*. Tumba: Mångkulturellt centrum.
- Justitiedepartementet. Dir. 1999:49, Kommittédirektiv. *Översyn av lagstiftningen om olaga diskriminering m.m.* Tillgänglig: <http://rkrattsbaser.gov.se/dir?bet=1999%3A49> [2019-05-26]
- Mehrez, Samia. (1992). Translation and the postcolonial experience: the francophone north African text. I Venuti, Lawrence (red.). *Rethinking translation: discourse, subjectivity, ideology*. London: Routledge
- Nationalencyklopedin (u.å.) [nätupplaga]. Ras. Tillgänglig: <http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/enkel/ras> [2019-05-17]
- Neubert, Albrecht. (2001). Some implications of regarding translations as hybrid texts. *Across languages and cultures* 2 (2): 167–180.

- Adichie, Chimamanda Ngozi. (2013). *Americanah: [roman]*. Stockholm: Bonnier
- Omi, Michael. (2001). The changing meaning of race. I Smelser, Neil J., Wilson, William J. & Michael, Faith (red.). *America Becoming: Racial Trends and Their Consequences*. Washington, D.C.: The National Academy Press, 243–264.
- Oxford *English Dictionary* (u.å.) [nätupplaga]. Race. Tillgänglig: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/race> [2019-05-26]
- Pym, Anthony. (2001). Against praise of hybridity. *Across languages and cultures* 2 (2):195–206.
- Rutherford, Jonathan. (1999). Det tredje rummet. Intervju med Homi Bhabha. I Eriksson, Catharina, Eriksson Baaz, Maria & Thörn, Håkan (red.). *Globaliseringens kulturer: Postkolonialism, rasism och kulturell identitet*. Nora: Nya Doxa, 283–294.
- Schäffner, C., Adab, B. (1997) Translation as intercultural communication — Contact as conflict. I *Translation as intercultural communication: selected papers from the EST Congress – Prague 1995*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 325–237.
- Simon, Sherry. (1997). Translation, Postcolonialism and Cultural Studies. *Meta* 42 (2): 462–477.
- Simon, Sherry. (2001). Cultural and textual Hybridity. *Across languages and cultures* 2 (2): 217–226
- Simon, Sherry (2011). Hybridity and translation. I Gambier, Yves & van Doorslaer, Luc (red.). *Handbook of Translation Studies*.
- Snell-Hornby, Mary. (2006). *The turns of translation studies: new paradigms or shifting viewpoints?*. Amsterdam: John Benjamins.
- Snell-Hornby, Mary. (2001). The space 'in between': what is a hybrid text? *Across languages and cultures* 2 (2): 207–216
- Svensk *ordbok*. (2009). [nätupplaga]. Ras. Tillgänglig: <https://svenska.se/tre/?sok=ras&pz=1> [2019-05-26]

Svenska Akademiens ordlista. (2015). [nätupplaga]. Ras. Tillgänglig:
<https://svenska.se/tre/?sok=ras&pz=1> [2019-05-26]

United Nations, Committee on the Elimination of Racial Discrimination. (2013). *Concluding observations on the combined nineteenth to twenty-first periodic reports of Sweden, adopted by the Committee at its eighty-third session (12–30 August 2013)*, CERD/C/SWE/CO/19-21. Tillgänglig:
<http://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPpRiCAqhKb7yhsixMlkoQ%2FPgjLc5fcWxoQ212mG2rBEYbL1ZXXc%2Bjpb2vrwQmZn9DKrJ9jsVvDBmT7kkyNyYzX7HFH%2FDXncL9vQluNH%2Fvg2mswSDnqaiV4P73YWoRb80y8nVbXTULMtkVDw%3D%3D> [2019-05-27]

U.S. Census Bureau. (2017). *Race & Ethnicity*. Tillgänglig:
<https://www.census.gov/mso/www/training/pdf/race-ethnicity-onepager.pdf> [2019-05-26]

Wolf, Michaela. (2000). The 'Third Space' in Postcolonial Representation. I Simon, Sherry & St-Pierre, Paul (red.) *Changing the Terms: Translating in the Postcolonial Era*. Ottawa: University of Ottawa Press, 127–145.